

РОЛЬ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

THE ROLE OF GROUP WORK IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS

У пропонованій статті визначено роль наукового студентського гуртка у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, у формуванні мотивації, інтересів та вмінь науково-дослідної роботи студентів; обґрунтовано науковий гурток як форму організації навчальної взаємодії студентів та керівника гуртка.

У статті проаналізовано сучасну наукову літературу з проблеми роботи наукового гуртка з метою поглиблення знань студентів, вдосконалення їхньої професійної підготовки як майбутніх вихователів до керівництва різними видами діяльності дітей дошкільного віку; надано різні визначення поняття наукового гуртка та гурткової роботи, її завдання; описано наукові підходи, організаційні принципи та інтерактивні форми роботи наукового гуртка як форми наукової роботи у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

У статті проаналізовано зміст наукової роботи зі студентами у ході роботи наукового гуртка, спрямованої на формування стійкої мотивації у здобувачів вищої освіти до організації та проведення наукових педагогічних досліджень, формування здібностей до дослідницької діяльності та зацікавленості в ній, розвиток ініціативності, творчості та самостійності студентів у проведенні наукових досліджень.

У статті окреслено спрямування та розкрито досвід роботи наукового гуртка, що функціонує на кафедрі теорії та методики дошкільної освіти факультету дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського, та спрямований на професійну підготовку студентів до організації та керівництва процесом морально-етичного виховання дітей дошкільного віку засобами художньої літератури.

У статті вказано та докладно розкрито зміст гурткової роботи за організаційним, теоретико-професійним, практико-професійним та дослідницьким блоками; визначено показники результативності роботи наукового студентського гуртка.

Ключові слова: науковий гурток, науково-дослідницька робота студентів, навчальна взаємодія, гурткова робота, професійна

підготовка, майбутні вихователі закладів дошкільної освіти, дослідницькі вміння.

The proposed article defines the role of the scientific student circle in the professional training of future teachers of preschool education institutions, in the formation of students' motivation, interests and skills in scientific and research work; the scientific circle as a form of organization of educational interaction of students and the head of the circle is substantiated.

The article analyzes modern scientific literature on the problem of the work of a scientific circle with the aim of deepening the knowledge of students, improving their professional training as future educators to lead various types of activities of preschool children; various definitions of the concept of scientific circle and circle work, its tasks, are given; scientific approaches, organizational principles and interactive forms of work of a scientific circle as a form of scientific work in the process of professional training of future teachers of preschool education institutions are described.

The article analyzes the content of scientific work with students during the work of a scientific circle, aimed at forming a sustainable motivation among students of higher education to organize and conduct scientific pedagogical research, the formation of abilities for research activity and interest in it, the development of initiative, creativity and independence of students in conducting scientific research.

The article outlines the direction and reveals the work experience of a scientific group operating at the Department of Theory and Methodology of Preschool Education, Faculty of Preschool Pedagogy and Psychology of Ushinsky University, and aimed at professional training of students to organize and lead the process of moral and ethical education of preschool children by means of fiction.

The content of group work according to organizational, theoretical-professional, practical-professional and research blocks is specified and disclosed in detail in the article; indicators of the effectiveness of the work of the scientific student circle have been determined.

Key words: scientific group, scientific research work of students, educational interaction, group work, professional training, future teachers of preschool education institutions, research skills.

УДК 37.211.24

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.2.32>

Попова І.І.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії та методики
дошкільної освіти
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливе значення в підготовці майбутніх вихователів має організація науково-дослідної роботи студентів як однієї зі складових їхньої професійної підготовки, яка здійснюється як в ході науково-дослідної роботи, що передбачена навчальними планами і програмами; так і в дослідницькій роботі студентів в позааудиторний час [2, 10, 11].

Завдання наукової роботи зі студентами спрямовані на формування стійкої мотивації у здобувачів вищої освіти до організації та проведення

наукових педагогічних досліджень; ознайомлення їх з метою, завданнями та методами наукових досліджень; формування творчих здібностей до дослідницької діяльності та зацікавленості в ній, без чого неможливим є опанування новими професійними знаннями; розвиток ініціативності, творчості та самостійності студентів у проведенні наукових досліджень.

Науково-дослідна діяльність студентів, як зазначає Л. Березовська, здійснюється через різноманітні організаційні форми: наукові гуртки, проблемні групи, участь у роботі науково-дослідних

лабораторій, студентських наукових конференцій, вебінарах та ін. [2, с. 203].

У системі підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти велике значення має діяльність наукових гуртків. Саме вдосконалення професійної підготовки студентів у ході гурткової роботи є важливим завданням сучасних педагогічних вузів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Звернемося до сутності поняття наукового гуртка. На думку С. Вітвицької, науковий гурток визначається як організаційне утворення на кафедрі, учасниками якого є студенти факультету [4].

Важливим є доповнення, викладене в Положенні про студентський науковий гурток (проблемну групу) Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (надалі – Університет Ушинського), про те, що гурток формується за напрямком наукової діяльності кафедри відповідно до її профілю [8].

Більш докладно мету наукового гуртка визначає М. Фіцула, вкладаючи в неї ознайомлення з науковою проблематикою, вивчення окремих питань, засвоєння студентами принципів, методів і прийомів наукової діяльності [9, с. 79].

Виходячи з Положення про науковий гурток Університету Ушинського, метою наукового гуртка є організація наукової діяльності здобувачів, залучення їх до виконання науково-дослідної роботи, розвитку наукового мислення і творчого підходу у виконанні теоретичних та прикладних проблем, обговорення актуальних проблем відповідної галузі знань, розширення загального і професійного світогляду [8].

В основу діяльності будь-якого наукового угруповання покладено певні вихідні положення. Так, О. Білостоцька щодо наукового гуртка виокремлює доцільність, добровільність, плановість, реальність тематики, різноманітність методів освітньо-наукової роботи, стабільність складу гуртка, врахування інтересів і можливостей студентів, високої наукової кваліфікації керівника гуртка, спадкоємності і формування традицій у роботі, стимулювання студентів [3].

В. Ворожбіт-Горбатюк значно поширює коло основних підходів до організації та функціонування студентського наукового гуртка, виокремлюючи демократичний підхід в управлінні, який можливий лише через забезпечення права голосу і членства кожного гуртківця; гуманістичний і особистісно зорієнтований підходи, за яких організатор гурткової роботи виступає виключно як координатор тих ініціатив і самостійної дослідницької роботи, які виявляють студенти; толерантність, яка можлива лише за умови довіри і розуміння мотивів студентами своєї пошукової діяльності, підтримки прагнень

до наукового пізнання всіх учасників угруповання [5].

Л. Артемова [1] та В. Шейко [10] зазначають, що в результаті постійної і систематичної роботи в науковому гуртку у студентів формуються пізнавальні, морально-вольові та професійно-педагогічні особистісні якості. Окрім вирішення суто наукових завдань, гурткова робота сприяє формуванню інтелектуальних та особистісних якостей студентів, необхідних для професійного зростання та успіху: цілеспрямованості, наполегливості, здібності до аналітичного мислення, любові до педагогічної професії, до дітей; засвоєння моральних цінностей та ідеалів, культурних традицій рідної країни, етичних норм; відчуття інтелектуального та емоційного задоволення від результатів дослідницької діяльності, прагнення до вдосконалення у професії.

Так, В. Ворожбіт-Горбатюк підкреслює, що науковий гурток – це форма організації навчальної взаємодії, де всі між собою рівні. Реалізується такий підхід, за якого заздалегідь підготовлені студенти стають активними організаторами проведення навчально-дослідницьких диспутів на важливі теми фахових професійних дисциплін. Надана у такий спосіб навчальна і наукова інформація сприймається здобувачами освіти значно ефективніше, знання стають більш стійкими, учасники гуртка – більш відкритими.

О. Коркішко [7] та І. Барисевич [7] зазначають, що важливою передумовою для професійного педагогічного становлення майбутніх педагогів у гуртковій роботі є використання інтерактивних методів, як от: лекція-бесіда, лекція-ділова гра, лекція-візуалізація, «круглий стіл», дискусія «навпаки», семінар-дослідження; доповідь, ділова гра, наприклад ділова гра «Лабораторія невирішених проблем» тощо.

Л. Зубченко пропонує в роботі наукового гуртка використовувати проблемні професійні ситуації, бліц-презентації «Я – майбутній фахівець», творчі есе, ділові і сюжетно-рольові ігри тощо [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На наш погляд, формат гурткової роботи дозволяє значно поглибити як професійні прикладні вміння, так і дослідницькі, врахувати індивідуальні професійні інтереси майбутніх педагогів. Це визначило основне спрямування нашої дослідницької роботи щодо використання інноваційних технологій ведення гурткової роботи задля досягнення означеної мети.

Мета статті: розкрити досвід роботи наукового гуртка з професійної підготовки майбутніх вихователів та формування в них дослідницьких вмінь за проблематикою морально-етичного виховання дітей дошкільного віку засобами художньої літератури.

Виклад основного матеріалу. У роботі наукового гуртка на кафедрі теорії та методики

дошкільної освіти Університету Ушинського послідовно вирішувались освітні завдання, спрямовані на уточнення, збагачення та систематизацію знань студентів про особливості сприймання дошкільниками фольклорних та літературних творів, їх вплив на морально-етичне виховання дітей; поглиблене вивчення окремих аспектів літературної освіти та художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільної освіти; збагачення та систематизацію знань про сучасні інтерактивні форми та методи ознайомлення дітей дошкільного віку з художньою літературою; формування та вдосконалення вмінь студентів проводити педагогічний аналіз різноманітних жанрів дитячих фольклорних і літературних творів; формування вмінь виразного читання творів художньої літератури для забезпечення повноцінного сприймання їх дітьми дошкільного віку; формування вмінь добору та використання діагностичного інструментарію у дослідницькій діяльності, здібностей до аналізу й систематизації отриманих експериментальних даних діагностичного дослідження; опису та аналізу результатів наукового дослідження, підготовки до їх публікацій.

У роботі гуртка беруть участь студенти-бакалаври різного року навчання, оскільки передбачається виконання студентами науково-дослідних та творчих завдань різного рівня складності.

Функціонування наукового гуртка опирається на певні вихідні положення, принципи. Опишемо їх.

Передусім важливим є принцип добровільності, який передбачає залучення студентів до роботи в науковому гуртку виключно з власного бажання.

Принцип плановості передбачає системну роботу в науковому гуртку згідно з розробленим, обговореним та затвердженим планом, хоча це ніяк не означає відсутність можливості внесення корекції і змін до плану роботи гуртка.

Принцип самоврядності передбачає самостійність в обранні старости гуртка, формуванні плану роботи, порядку денного засідань, участі у наукових конференціях, студентських олімпіадах тощо.

Принцип прозорості, відкритості та публічності в діяльності наукового гуртка передбачає систематичну і відкриту звітність його роботи.

Принцип академічної доброчесності передбачає використання студентами власних наукових матеріалів, публікацій, оригінальних здобутків та напрацювань.

Принцип академічної свободи передбачає варіативність, свободу учасників гуртка у виборі завдань, змісту та форм роботи.

Принцип врахування інтересів і можливостей студентів є одним з провідних, оскільки від дотримання його залежить позитивна і стійка мотивація студентів у відвідуванні засідань гуртка та його результативності.

Принцип органічного зв'язку гуртка з освітнім процесом в університеті є важливим для

професійної підготовки, оскільки зміст його роботи має відповідати професійним компетенціям студентів-бакалаврів.

Принцип стимулювання передбачає врахування успіхів студентів-гуртківців при оцінюванні їхньої роботи з вивчення дисциплін, пов'язаних з проблематикою літературного розвитку дітей дошкільного віку, ознайомлення їх з художньою літературою.

Принцип наступності між обов'язковою науковою роботою студентів за навчальним планом та їх участю в роботі наукового гуртка, що може проявлятися у близькості проблематики наукових досліджень студентів у цих двох формах організації науково-дослідної роботи студентів.

Зміст гурткової роботи умовно поділяється на три блоки: організаційний, теоретико-професійний, практико-професійний, дослідницький. Опишемо їх.

1. До організаційного блоку входять заходи, пов'язані з залученням студентів до участі в гуртку, обговорення та затвердження плану роботи на початку навчального року, його можлива корекція упродовж навчального року, звітність та підведення підсумків роботи наукового гуртка.

2. Теоретико-професійний блок передбачає поглиблене вивчення окремих аспектів проблеми розвитку та керівництва художньо-мовленнєвою діяльністю дітей дошкільного віку, морально-етичного виховання засобами художніх творів, наприклад дитячих письменників Одещини, української діаспори тощо.

3. Практико-професійний блок, до якого віднесено роботу з формування професійних прикладних практичних умінь, наприклад укладання та презентація словників-мінімумів виразних засобів поетичних творів; аналіз змісту та художньої форми українських народних казок; педагогічний аналіз змісту та художньої форми художніх творів морально-етичного характеру; вміння інтонаційно-виразного читання художніх творів для дітей тощо.

4. До дослідницького блоку віднесено роботу, спрямовану на розвиток здібностей до науково-дослідницької діяльності: презентація результатів аналізу вивчення наукової та методичної літератури з індивідуальної теми дослідження в межах проблематики гуртка; консультації керівника гуртка окремим студентам; презентація студентами дослідницьких напрацювань за індивідуальними темами; підготовка до публікації наукових статей (тез) за проблематикою гуртка; участь студентів-гуртківців у науково-практичних конференціях рівного рівня, студентських олімпіадах тощо.

Показниками результативності роботи наукового гуртка виступають позитивні якісні зміни у професійному та професійно-особистісному зростанні студентів за всіма напрямками гурткової роботи, участь студентів-гуртківців у всеукраїнських

(міжнародних) наукових конференціях, публікація наукових статей (тез) за індивідуальними темами в межах проблематики гуртка тощо.

Висновки. Таким чином, використання гурткової роботи має значущий вплив на професійну та наукову підготовку студентів як майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до організації та керівництва процесом морально-етичного виховання дітей дошкільного віку засобами художньої літератури.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

5. Артемова Л. Педагогіка і методика вищої школи. Навч.-метод. посіб. Київ, Кондор, 2012. 272. с.
6. Березовська Л. Технології викладання фахових методик дошкільної освіти: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. 264 с.
7. Білостоцька О. В. Науковий гурток як засіб формування професійних якостей майбутніх учителів / збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск LXXII. Том 1. № 72. 2016. С. 86–91.
8. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи. Метод. посіб. Київ, Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
9. Ворожбіт-Горбатюк В.В., Зозуля К.В., Собченко Т.М. Науковий гурток в реалізації ідеї навчання через дослідження здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти (з досвіду ХНПУ імені Г. С. Сковороди). Теорія та методика навчання та виховання. 2021. № 50. С. 19–29.
10. Зубченко Л. Студентський науковий гурток – середовище креативної діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя № 8 (Ч. 1), 2013. С. 51–56.
11. Коркішко О., Барисевич І. Науковий гурток у системі науково-дослідної роботи магістрів педагогіки вищої школи. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2019, № 6 (98).
12. Положення про студентський науковий гурток (проблемну групу) Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» від 13.07.2023 URL: https://pdpu.edu.ua/doc/universitet/sferi_diy/naukova/poloj/p_nauk_gurtok.pdf
13. Фіцула М. Педагогіка вищої школи. Навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2005. 232 с.
14. Шейко В. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Підручник для вузів. Київ, Знання, 2008. 310 с.